

УДК 631.162

Т.С. ЦОВМА

УПРАВЛІННЯ ПРИБУТОМ НА ПІДПРИЄМСТВІ В РИНКОВИХ УМОВАХ

У статті розглядається питання управління прибутком підприємства. Указані основні фактори, які впливають на формування прибутку на підприємстві. Прибуток є остаточною грошовою оцінкою виробничої та фінансової діяльності підприємства. Забезпечення ефективного управління результатом діяльності підприємства призводить до позитивної динаміки прибутку. Велику роль в механізмі управління прибутком відіграє система управління прибутком. Її організаційна складова - це взаємозалежна сукупність внутрішніх структурних служб і підрозділів підприємства, які забезпечують розробку і прийняття управлінських рішень щодо формування прибутку і несуть відповідальність за результати цих рішень.

Ключові слова: прибуток, формування прибутку, управління прибутком, функції прибутку.

В статье рассматривается вопрос управления прибылью предприятия. Указанные основные факторы, влияющие на формирование прибыли на предприятии. Прибыль является окончательной денежной оценке производственной и финансовой деятельности предприятия. Обеспечение эффективного управления результатом деятельности предприятия приводит к положительной динамике прибыли. Большую роль в механизме управления прибылью играет система управления прибылью. Ее организационная составляющая - это взаимосвязанная совокупность внутренних структурных служб и подразделений предприятия, обеспечивающих разработку и принятие управленческих решений по формированию прибыли и несут ответственность за результаты этих решений.

Ключевые слова: прибыль, формирование прибыли, управление прибылью, функции прибыли.

The article considers the question of profit management company. The main factors that influence the formation of profit at the enterprise are indicated. This is a very important topic, because the profit plays a leading role in the financial management system of any activity. And profit is the most desired result of hard work of the enterprise. Ensure effective management of economic categories leads to positive dynamics of profit. Dictionary of Economics shows profit as the ultimate monetary value of production and financial performance and is the most important indicator of the financial results of the company. The major role in the mechanism of profit management plays the system of profit management. This is the interdependent set of internal divisions that are responsible for the development and management decisions and are responsible for it. That is why we need to analyzed the necessary parts arrived, such as the notion of the profit, profit function, generation of profits, classification of profits internal and external factors influence on it.

Keywords: profit, generation of profits, revenue management, profit functions.

Вступ. В умовах ринкових відносин підприємство повинне прагнути якщо не до одержання максимального прибутку, то принаймні до того обсягу прибутку, що дозволяв би йому не тільки міцно утримувати свої позиції на ринку збуту своїх товарів і надання послуг, але і забезпечувати динамічний розвиток його виробництва в умовах конкуренції. В остаточному підсумку це припускає знання джерел формування прибутку і методів по кращому їхньому використанню, а отже потребує від керівництва підприємства мати довгострокову стратегію щодо управління прибутком підприємства.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими чи практичними завданнями. Метою створення будь-якого підприємства є отримання прибутку. Прибуток є основним фінансовим джерелом розвитку підприємства, науково-технічного вдосконалення його матеріальної бази і продукції, всіх форм інвестування. Він слугує джерелом сплати податків. З урахуванням значення прибутку вся діяльність підприємства спрямована на його зростання.

Тому максимізація прибутку є одним із основних завдань фінансового менеджера, яке для свого вирішення потребує оптимальних рішень у сфері капітальних вкладень, управління структурою та вартістю капіталу, доходами і витратами, основним і

оборотним капіталом. Стабільне зростання прибутку – це результат ефективного управління фінансами господарюючого суб'єкта в цілому. Забезпечення ефективного управління прибутком є важливою ланкою в процесі діяльності кожного підприємства, бо саме прибуток є найбажанішим результатом. Щоб

завжди отримувати його позитивну динаміку потрібна чітко спланована система управління прибутком. Це складний та важливий процес, який вимагає детального дослідження питань таких як, поняття та функції прибутку, його класифікацію, внутрішні та зовнішні фактори впливу на прибуток підприємства, методи та підходи до його аналізу.

Тому управління прибутком є важливою ланкою діяльності підприємства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, у яких започатковано розв'язання даної проблеми і на які спирається автор. Проблемам управління прибутком на підприємстві присвячені праці науковців України і зарубіжжя. Серед них варто назвати: Г. Азгальдова, І. Бланка, І. Балабанова, Л. Бадалова, Б. Данилишина, Дж. Джурана, С. Дорогунцова, І. Каца, Г. Крамаренко, М. Коробова, Л. Лігоненко, А. Мазаракі, А. Маршалову, Н. Менкью, М. Мельникову, Л. Омелянович, А.

© Т.С. Цовма, 2017

Поддєрьогіна, Р. Солоу, А. Садекова, р. Сайфуліна, О. Стоянову, Н. Ушакову, Н. Чумаченка, А. Шеремета. Водночас, за межами сучасних досліджень залишаються поєднання якісної та кількісної характеристик прибутку, що поширює не тільки систему об'єктів якості, а й просуває показник прибутку на принципово новий рівень у фінансовому механізмі підприємства.

Прибуток за К. Марксом – це перетворена форма додаткової вартості, результат відношення між необхідним і додатковим робочим часом. Дж. М. Кейнс розглядав прибуток у системі макроекономічних показників регулювання соціально-економічних процесів у державі за допомогою ефективного попиту.

У публікаціях останніх років І.А. Бланк одним із перших в Україні використовує поняття співвідношення ризику і доходу у своєму визначенні прибутку. На думку вченого, прибуток – це втілений у грошовій формі чистий дохід підприємця на вкладений капітал, що характеризує його винагороду за ризик здійснення підприємницької діяльності та є різницею між сукупним доходом і сукупними витратами у процесі здійснення цієї діяльності.

В економічній енциклопедії подається наступне визначення прибутку:

«Прибуток – перевищення доходів від продажу товарів і послуг над витратами на виробництво і продаж цих товарів; узагальнюючий показник фінансових результатів господарської діяльності; визначається як різниця між виторгом від реалізації продукту господарської діяльності і сумою витрат факторів виробництва на цю діяльність у грошовому вираженні».

Узагальнюючи різні точки зору вітчизняних і зарубіжних дослідників можна зазначити, що роль і значення прибутку підприємства в умовах ринкової економіки виявляються в наступному:

- прибуток підприємства є основним спонукальним мотивом будь-якого виду бізнесу, головною кінцевою метою підприємницької діяльності;
- прибуток підприємства створює базу економічного розвитку держави в цілому.
- можливість держави успішно виконувати покладені на неї функції і здійснювати намічені програми розвитку економіки дає механізм перерозподілу прибутку підприємства через податкову систему;
- прибуток підприємства виступає критерієм ефективності діяльності суб'єкта господарювання;
- прибуток є постійно відтворюваним джерелом формування фінансових ресурсів підприємства, і чим вище рівень прибутку підприємства, тим менш його потреба у залученні фінансових коштів із зовнішніх джерел і вище рівень самофінансування його розвитку. Останнє є важливим критерієм фінансової стійкості підприємства;
- прибуток виступає головним джерелом зростання ринкової вартості підприємства.

Викладення основного матеріалу дослідження. Функціонування підприємства, незалежно від виду його діяльності і форм власності,

в умовах ринку визначається його здатністю приносити достатній прибуток.

Прибуток – це кінцевий результат діяльності підприємства, що характеризує абсолютну ефективність його роботи. В умовах ринкової економіки прибуток є найважливішим чинником стимулювання виробничої і підприємницької діяльності підприємства та створює фінансову основу для її розширення, задоволення соціальних і матеріальних потреб трудового колективу. Також прибуток можна визначити як головне джерело фонду підприємства, з одного боку, а також джерело доходів державного та місцевих бюджетів.

А також прибуток – один із основних господарських показників роботи підприємства. За його допомогою визначаються рівень рентабельності, тобто прибутковості, а також ефективність функціонування підприємства.

Фінансові результати діяльності підприємства характеризуються сумою отриманого прибутку та рівнем рентабельності. Прибуток підприємства отримують головним чином від реалізації продукції, а також від інших видів діяльності (здача в оренду основних фондів, комерційна діяльність на фінансових та валютних біржах та ін.). Прибуток – це частина чистого доходу, який безпосередньо отримують суб'єкти господарювання після реалізації продукції. Тільки після продажу продукції чистий дохід приймає форму прибутку. Кількісно вона являє собою різницю між чистим виторгом (після виплат податку на додану вартість, акцизного збору та інших відрахувань із виторгу до бюджетних і не бюджетних фондів) та повної собівартості реалізованої продукції.

Представимо склад прибутку за допомогою схеми(рис. 1):

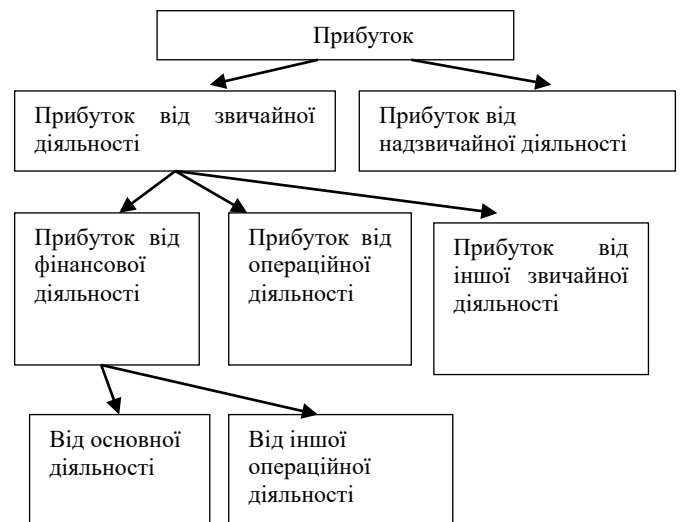

Рисунок 1 – Склад прибутку підприємства

Прибуток, будучи метою фінансово-господарської діяльності будь-якого підприємства, виконує такі функції :

- стимулюючу - є джерелом приросту капіталу, рушійною силою відновлення виробництва, джерелом соціальних благ для членів трудового капіталу;
- є критерієм і показником ефективності

діяльності підприємства - наявність прибутку і його зростання, відповідний рівень прибутковості вказують на ефективність господарської діяльності підприємства;

- є джерелом формування доходів бюджетів різних рівнів - прибуток до бюджетів надходить у вигляді податків.

В управлінні прибутку досить важливе значення мають види прибутку. В залежності від видів прибутку можна застосувати різноманітні підходи до управління прибутку.

Досить розширену класифікацію видів прибутку подають Л. О. Коваленко та Л. М. Ремньова (рис.2)

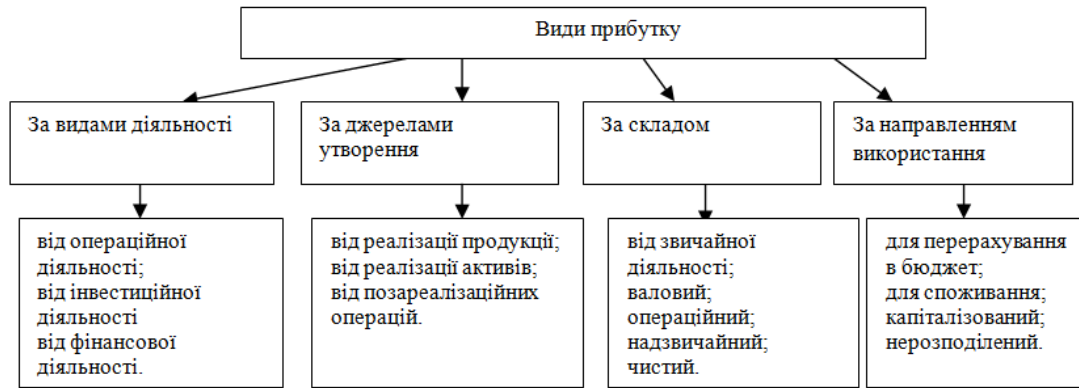

Рисунок 2 - Види прибутку

Для того щоб виявити фактори які впливають на зростання прибутку підприємства необхідно, для початку, виявити чинники які впливають на величину прибутку.

Для кожного виду діяльності ці чинники різні.

Фактори, що впливають на прибуток підприємства поділяються на 2 групи: зовнішні і внутрішні

Зовнішні фактори впливу на прибуток підприємства – це фактори, які не залежать від діяльності підприємства.

До факторів, що впливають на прибуток відносять державне регулювання цін, тарифів, податкових ставок та пільг, демографічна ситуація, ціни на виробничі ресурси, конкуренція, інфляція.

Внутрішні фактори впливу на прибуток підприємства – це фактори, які безпосередньо залежать від діяльності підприємства.

До внутрішніх факторів відносять обсяги виробництва та реалізації продукції, структура продукції, собівартість продукції, якість продукції, ціни та інше. Внутрішні фактори поділяють на виробничі та невиробничі.

Велику роль в механізмі управління прибутком відіграють підходи до управління прибутком

Підходи управління прибутком залежать від багатьох факторів, головними із яких є особливості галузевої приналежності, спеціалізація підприємства, його організаційна форма і форма власності, цілі стратегічного розвитку й етапи реалізації стратегії. Це зумовлює поряд з використанням загальноприйнятих принципів управління прибутком необхідність розробки особливих принципів для кожного конкретного підприємства індивідуально, ґрунтуючись на системному підході і комплексному аналізі його діяльності. Дослідження принципів управління дозволяє застосовувати обмірковані,

Будь-яке підприємство свої сили спрямовує на отримання кінцевого результату.

аргументовані дії і рішення при розробці інструментів управління прибутком.

Аналіз теорії і практики економічного управління різними економічними об'єктами дозволив встановити необхідність застосування до управління прибутком наступних наукових підходів відображених в табл. 1.

Таблиця 1 – Підходи до управління прибутку

№	Підходи	Обґрунтування
1	2	3
1	Системний	прибуток підприємства розглядається як сукупність взаємозалежних елементів, що має вихід (мету), вхід, зв'язок із зовнішнім середовищем, зворотний зв'язок.
2	Функціональний	управління прибутком підприємства полягає в тому, що процес управління прибутком розглядається як сукупність функцій, які необхідні.
3	Комплексний	при застосуванні комплексного підходу повинні враховуватися економічні, організаційні, соціальні, психологічні, а при необхідності й інші аспекти управління прибутком підприємства та їх взаємозв'язки.
4	Інтеграційний	націлений на дослідження і посилення взаємозв'язків між елементами прибутку, стадіями формування і розподілу прибутку, між рівнями управління прибутком по вертикалі, між суб'єктами управління прибутком підприємства по горизонталі.
5	Маркетинговий	передбачає орієнтацію інструмента управління прибутком підприємства на споживача
7	Ситуаційний	концентрується на тому, що придатність різних методів управління визначається різною ситуацією

Закінчення таблиці 1

1	2	3
8	Адміністративний	сутність адміністративного підходу полягає в регламентації функцій, прав, обов'язків, нормативів якості, витрат, тривалості, елементів у нормативних актах (накази, розпорядження, вказівки, стандарти, інструкції, положення і т.п.) у процесі управління прибутком
9	Кількісний	сутність кількісного підходу полягає в переході від якісних оцінок прибутку до кількісних за допомогою математичних, статистичних методів, розрахунків, експертних оцінок, системи балів та ін.
10	Відтворювальний	підхід, орієнтований на постійне поновлення власного капіталу підприємства, причому, переважно розширене відтворення цього ресурсу

Прибуток настільки складний, інтегральний, багатоаспектний економічний об'єкт, що залежить від впливу великої кількості факторів, що система формування і розподілу прибутку має враховувати всі перераховані вище підходи, однак особливу увагу слід приділити комплексному, системному і ситуаційному підходам. Це зумовлено складністю входження в ринкові відносини і необхідністю врахування крім основних факторів виробництва, ризикових ситуацій і зовнішніх загроз.

Висновки: Усі підприємства прагнуть у результаті своєї діяльності мати прибуток і навіть завжди його збільшувати. Тільки розуміння того в

якому напрямку діяти, може привести до позитивної динаміки. Під прибутком розуміється остаточна грошова оцінка виробничої та фінансової діяльності підприємства, його фінансового стану. Правильно обрані підходи і напрями в яких повинно відбуватись управління прибутком забезпечать ефективність діяльності та позитивні результати.

Список літератури

1. Давиденко Н.М. Методологічні основи та інструменти підвищення прибутковості підприємств [Текст] / Н.М. Давиденко // Монографія - К.: ВД «МОЛОДЬ». - 1999р. - С. 978
2. Гончаров А.Б. Фінансовий менеджмент/ А.Б. Гончаров // - Х.:ВД «ІНЖЕК». - 2003р. - С. 240
3. Блонська В.І. Вдосконалення формування використання прибутку підприємств [Текст] / В.
4. Білик Т.О. Теоретичні аспекти прибутку [Текст] / Т.О. Білик // Формування ринкових відносин в Україні. - 2005. - № 8. - С. 167 – 173
5. Аналіз господарської діяльності. / Під ред. В.А. Белобородової - К.: Либідь, 1999. - 420с.

References (transliterated)

1. Davydenko N.M. Methodological bases and tools for increasing the profitability of enterprises [Text] / N.M. Davydenko // Monograph - K.: VD "YOUTH". - 1999 - C. 978
2. Goncharov A.B. Financial Management / A.B. Goncharov // - X.: VD "INZHEK". - 2003 - P. 240
3. Blonskaya, V. I. Improvement of formation and use of enterprise profits [Text] / V
4. Bilyk T.O. Theoretical Aspects of Profit [Text] / T.O. Bilyk // Formation of Market Relations in Ukraine. - 2005. - No. 8. - P. 167 – 173
5. Analysis of economic activity. / Ed. V. Beloborodova A.K.: Lybid, 1999. - 420s.

Надійшла (received) 21.12.2017

Бібліографічні описи / Библиографические описания / Bibliographic descriptions

Управління прибутком на підприємстві в ринкових умовах / Т.С. Цовма // Електронна збірка наукових праць «Е-КОНОМІКА». – Х.: НТУ «ХПІ». – 2017. - №1(1). – С. 64-67

Управление прибылью на предприятии в рыночных условиях / Т.С. Цовма // Электронный сборник научных работ «Е-КОНОМІКА». – Х.: НТУ «ХПІ». – 2017. - №1(1). – С. 64-67

Managing profits at an enterprise in market conditions/ T.S. Tsovm// Electronic collection of scientific papers «E-CONOMICS». – Kharkiv.: NTU «KhPI». – 2017. - №1(1). – P. 64-67

Відомості про авторів / Сведения об авторах / About the Authors

Цовма Тетяна Сергіївна - студентка кафедри менеджменту ЗЕД та фінансів НТУ «ХПІ». (066) 254-60-21, e-mail taniathovma@gmail.com

Цовма Татьяна Сергеевна - студентка кафедры менеджмента ВЭД и финансов НТУ «ХПІ». (066) 254-60-21, e-mail taniathovma@gmail.com

Tsovm Tatyana Sergeevna - student of the Department of Management of Foreign Economic Affairs and Finance of National Technical University "Kharkiv Polytechnic Institute". (066) 254-60-21, e-mail taniathovma@gmail.com

Посилання на статтю / Reference a Journal Article:

УПРАВЛІННЯ ПРИБУТОМ НА ПІДПРИЄМСТВІ В РИНКОВИХ УМОВАХ [Електронний ресурс] / Т.С. ЦОВМА // «Е-КОНОМІКА». Електронна збірка наукових праць. – 2017. – № 1 (1). – С. 64-67. – Режим доступу до журн.: <http://e-conomics.hpi.kh.ua/index.php/e-conomics/issue/view/3/showToc>